

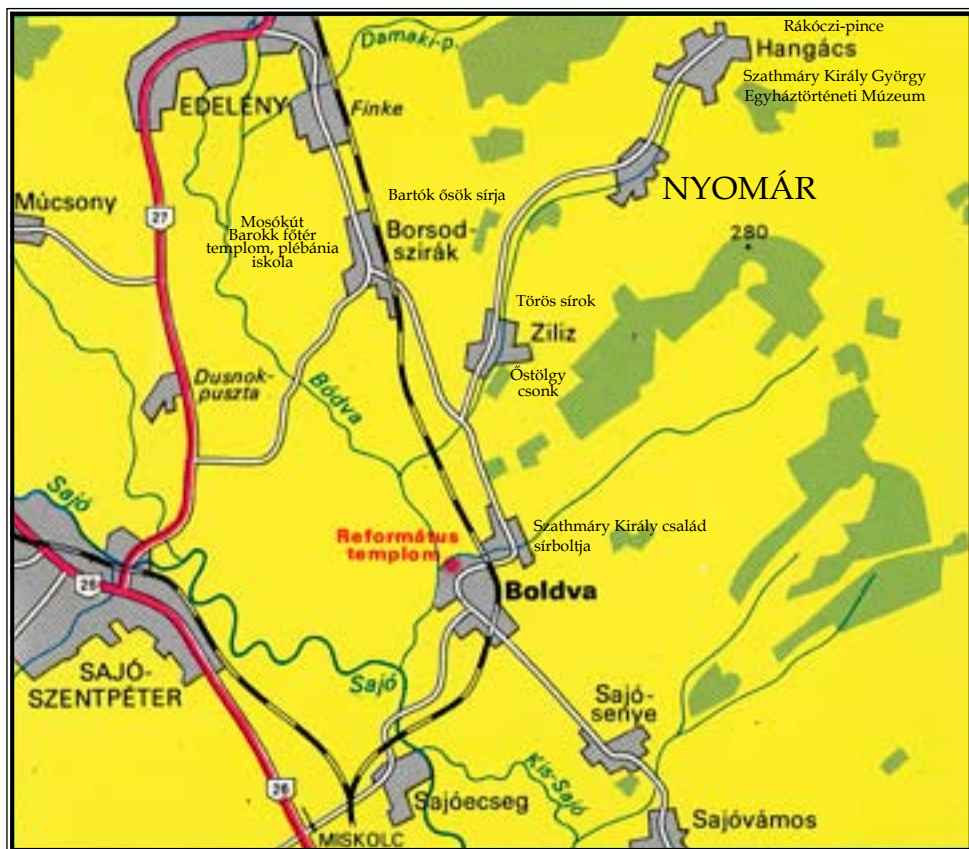
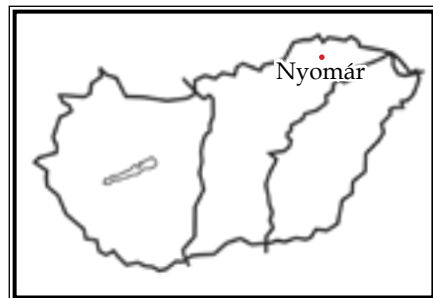

NYOMÁR

2010

Nyomár Község Önkormányzata
Polgármesteri Hivatala
3795 Nyomár
Szabadság út 45.
Tel.: 06-46-399-241
06-30-289-2218

A CÍMLAPON: Falukép a Hosszak-oldalról
Szathmáry Király család címere
Nyomár község címere
A HÁTLAGON: A református templom esti kivilágításban

A Cserehát nyugati peremén, a Hangács-patak szűk, hét kilométer hosszú völgyében Ziliz, Nyomár és Hangács települések helyezkednek el. A patak Hangács község belterületén ered, két forrás táplálja. Nyári esőzések idején sokszor megárad. A zilizi templomnál beletorkollik a Ziliz-patak, Boldva felett folyik a Bódvába. A települések között az Edelény és Boldva közötti mellékútból Ziliznél keletnek tartó úton érhető el. Rendszeres autóbusz-járatok kötik össze a falvakat Boldvával, Edelénnyel, Kazincbarcikával, Miskolccal. Ritkán használt vasúti megállójuk Ziliz, a Miskolc-Tornanádaskai vasútvonalon. Lakosaik református, római és görög katolikus vallásúak. A községek példásan tiszták és rendezettek.

Szathmáry Király Ádám
Nyomár, 1692. július 9.-
Boldva, 1752. december 16.

A völgy középső települése Nyomár, Edelénytől mintegy 12 kilométerre található. Régi Borsod megyei község. Településrészei: Rózsavég, Szűrőkvég, Kis-Délő, Nagy-Délő, Újsor. Gazdag múltja kötelezi az itt élőket.

„Egyik kezével minden jóra való ember valaki másét fogja a múltban és érzi benne a biztatást; a másik kezét pedig kinyújtja és várja, hogy általa a lánc tovább folytatódjék. Belefogódzni a múltba, de zsebre dugni a másik kezünket: azt jelentené, hogy cserben hagytuk el deinket, megcsaltuk a holtak reménységeit.” – írja egyik munkájában Horváth János professzor úr.

A gazdag múlt kötelez, fogódzó, de...

Ónkanna, 1695

Nyomár község neve 1284-ben tűnik fel először okiratban, Numar névalakban. Neve talán a nyom ige származéka, a nyomás váltakozva gabonatermesztésre, ugarnak hagyva, legeltetésre használt határrész; esetleg egy Nyomár személynév lehetett az előzménye. Birtokos családja, amely a megyének alispánt is adott, a községről Nyomárinak nevezte magát. 1332–35-ben temploma a Szent Mihály titulust viselte,

papja 4–10 pápai tizedet fizetett. 1343-ban Benedek nyomári plébános a borsodi egyházmegye alesperese volt. A család egyik tagjáról, Bethlenről még a szomszédos Kércs falut is, mely Nyomárkércs volt, Bethlenkércsnek nevezik és a Bethlen család-név is lett.

Nyomári Pál magtalan halálával a koronára szállott javakat Mátyás király a Hangácsi családnak adományozta. A XVI. században a Réghy vagy Hangácsi és az Ományi család a két jelentős birtokos, mellettük a Báthory majd Barius családról hallunk. Ekkor Abaúj megyéhez számítják a községet, amely a Kutyásalja dűlőben volt. A XVI. század második felében a török több ízben elpusztította a falut, a lakosok elmenekültek és éveken át nem volt vetés a földekben. Hódoltsági terület volt. Mikor pusztulásából

Ragályi Borbála (1737–1800)
úrihímzéses asztalterítője, 1760 körül

Ragályi István
1752–1825

Ragályi Tamás
1785–1849

kezdett magához térni és lakosai ismét visszatértek, keményen adózott a töröknek és a császárnak is.

Az 1610-ben visszatért lakosok a szemközt lévő domboldalon, vagyis mai helyén építik fel házaikat. Már reformátusok voltak és birtokba vették a katolikusok által épített régi kőtemplomot. A török hódoltság végén ismét néptelenné vált a falu.

A Réghy családból való leszármazás jogán a Szathmáry Király és a Fekete család lesz birtokos, akik 1690 után népesítették be a falut vegyesen katolikus és református lakókkal. A XVII–XVIII. században katolikus pap, templom nem volt, a kis számú katolikus hívő a sziráki plébániához tartozott. A reformátusok az 1621-ben létesült hangácsi egyházközséghez tartoztak, Nyomár leányegyház volt. Kőtemploma kijavítását gyűjtésből és adományozásból valósíthatta meg. Ismert e korból (ma is megvan): egy ezüst pohár B. L. monogrammal, rajta egy lábszarat általlövő nyilvessző; egy 1601-ből való ón kenyérosz-

tó tányér (rajta még 1666-os és 1700-as évszám is) és 1695-ben Szendrei József és felesége által a nyomári templomnak ajándékozott ón boros kanna (feliratos, díszesen cizellált).

A XVIII. században a Szathmáry Király család lett a legnagyobb birtokos a faluban a Fekete családdal együtt. A Szathmáry Király család felmenői az 1500-as évekig jól visszavezethetők. A család több jeles katonát adott. Gömör és Borsod vármegyében voltak jelentős birtokaik. A Rákóczi-szabadságharcban Szathmáry Király János (1634–1710) prefektus és fia, Szathmáry Király Miklós (1661–1723) ezeres kapitány jeleskedik a családból. Mindketten a gazdasági és politikai döntések végrehajtásában tevékenykednek. Miklós főleg a hadellátás megszervezésében játszott fontos szerepet. Jó szervezők voltak, helyismeretük, emberismeretük nagy hasznukra volt. Szathmáry Király János 1703-tól 1706-ig vezetett latin nyelvű naplója a Rákóczi-szabadságharc történetének érdekes forrása és fontos egyháztörténeti vonatkozása is van.

1702-ben, akkori földbirtokos „*Szathmáry Király Miklós uram és felesége Pongrátz Borbála asszony*” (meghalt Boldván 1738-ban) mintegy harmadfél mázsás harangot öntettek a nyomári református egyháznak, mely még az 1805-ös vagyonleltárban is szerepelt.

Szathmáry Király Miklós (1661–1723) Borsod vármegye főszolgabírája, majd másod-alispánja, 1697–98-ban a Csáky ezred alezredese, majd II. Rákóczi Ferenc ezredese, a szatmári béke egyik aláírója, akit ékesszólása miatt a kortársak „*magyar Cicerónak*” is neveztek. Nyomáron születnek gyermekei közül: Ádám és Zsófia.

Ádám, 1692. július 9-én. II. Rákóczi Ferenc vezérlő fejedelem nemes apródja, bujdosótársa, naplóírója lett.

Ádám 1703-ig Királyiban lakik, nagyapja neveli és a tor-nallyai iskolában tanul. Apja kérésére és közbenjárására kerül Rákóczi

A Székely-Koós-ház a Kis-Délon

A volt Bredács Marci-féle ház

nemes apródjai közé, majd a fejedelem kíséretében indul 1711-ben ő is Lengyelországon át Franciaországba. A naplóíró udvari apród tizenkilenc éves korában elkezdett naplókönyvében híven megörökítette rövidebb lengyelországi és többéves franciaországi tartózkodásukat, inkognitóban élő urának mindennapjait. Naplójegyzetei a Rákóczi-emigráció Törökország előtti időszakának ritka érdekességű forrásává váltak. Kimenetelüktől kezdve együtt volt két évvel idősebb apródtársával, Mikes Kelemennel, aki később – más formában – szinte folytatójává vált Szathmáry Király 1717 elején megszakadt útinaplójának.

1717-ig marad urával, ez év elején enged szülei sürgetésének, akik a hazatérési engedélyt is megszerezték számára. A világlátott, művelt fiatalember elbúcsúzik a fejedelemtől és hazaindul. Bécsben elintézik hazatérésének ügyeit, aztán falusi birtokaira utazik. 1724-ben megnősül, felesége Máriássy Krisztina (1704–1776) Hangácson majd Boldván él. Borsod vármegye táblabírája, egyházmegyei előljáró, a protestánsok követe 1736-ban az udvarnál. Ez időben írott naplója is fontos egyháztörténeti forrásmunka.

Figyelemmel kísérte később is a protestáns követségek munkáját, szakértelmével, tapasztalataival és nagy műveltségével támogatva azokat, valamint Borsod vármegye országgyűlési követeit is. Protestáns lelkészek tanácsért fordulnak hozzá teológiai munkáik fordításában. A fordítások elkészítésében

Nyomári katonalegények 1904-ben
Lukács Bertalan (1882–1946), Petus János (1882–1928),
Gyöngyösi József (1881–1961), Bujdosó István (1880–1961)

Drótos János (1894–1961) és felesége Bredács Erzsébet (1896–1950) 1915 körül

segédkezik, szakvéleményt ad, vagy tevőlegesen részt is vesz benne. Az idegen nyelvből magyarra fordítás elveit is lefektetik. Talán nem véletlen, hogy ebből a közezből, erről a vidékről indul nemsokára a nyelvújítás; lásd Kazinczy Ferenc munkálkodását. A szabadságharc alatt a vallásszabadság terén megszerzett értékek megóvásában vármegyei, egyházkerületi szinten, vagyis saját mozgásterén belül mindenképpen kimagasló hely jutott a református Szathmáry Király Ádámnak, ki a hazatértek közül legtovább szolgálta a fejedelmet.

Különben visszavonultan él birtokán népes családja körében. Viszonylag korán, hatvan éves korában halt meg 1752. december 16-án Boldván. A boldvai temető családi sírboltjában, fehér márványszarkofágban alussza örök álmát.

1992 nyarán, születése 300. évfordulóján Boldva-Hangács –Nyomár községek nagyszabású ünnepek keretében emlékeztek rá. Ekkor avatták fel Nyomár község főterén az Önkormányzat készíttette emlékkövét.

Zsófia 1697. szeptember 28-án születik Nyomáron, itt is hal meg 1786-ban. Férje Ragályi István kapitány, alvezredes. Ők öröklik szüleiktől többek között a nyomári jószágokat. Itt laknak ők és leszármazottaik; ifjú Ragályi István (1752–1825), Borsod vármegye alispánja, Ragályi Tamás (1785–1849) alnádor, Lossonczy Jenő,

Lakatos Géza (1890–1967) vezérezredes, miniszterelnök

Úrvacsorai boroskorsó,
keménycserép, 1898

Szomjas Aladár, Lakatos Géza: mindnyájan a református egyház fő patrónusai szinte 1948-ig.

A Hangács-Nyomár-i egyház anyakönyvei 1746-tól állnak rendelkezésünkre. Csanálosi János tiszteletes uram magyar nyelven kezdi vezetni. Feljegyzi az eklézsia fundusait, az iskolamester és prédikátor díjleveleit, a filiákba való beszolgálás sorrendjét, a szent edényeket. Nyomáron ebben az időben még nincs külön iskolamester, tekintélyes számmal lehettek a lakosok között luteránusok. 1747-ben 20 meg-

keresztelt gyermek közül 6 luteránus volt.

Az 1757-es egyházlátogatási jegyzőkönyv szerint „Tekintetes Ragályi István uram ad 6 kereszt búzát és egy hordó bort” a lelkésznek és „Ragályi István uram fizet 4 kereszt búzát” a tanítónak (ekkor még Hangácsra járnak a nyomári gyerekek iskolába).

„Mind a Prédikáló Sz. Széket, mind pedig az Úri Sz. Vacsorához való Asztalt Tsztes Nmztes Kis Csoltói Ragályi Borbála Kis-Asszony

erő telen állapottyában maga kezeivel készített szőnyegekkel AO. 1758 megékesítette.”

Az egyházi leltárak ekkor már szép textileket sorolnak még fel, amelyekből két úrihímzéses keszkenő mai napig megvan egyházi múzeumunkban, valószínűleg Borbála kisasszony (Szkárosi Farkas

Ma is álló népi csűr a Hunyadi-Lipták portán

A református templom, előtte Szathmári Király Ádám emlékkövével

Templombelső

Mihályné, 1739–1800) készítette. A kegyes kisasszony buzgó édesapja 1761-ben renováltatja a kőtemplomot, zsindellyel fedeti be a templomot és a tornyot.

1765-ben a sziráki református gyülekezet felszámolásakor a „Szirákról kihajtatott szegénység” közül öt család, Gyöngyösi András, Kórik András, Dankó István, Dankó András és Dankó György családja érkezik Nyomárra, itt fogadja be őket a gyülekezet. E családok közül a Gyöngyösi mai napig itt él és virágzik. Régi családnevek a településen: *Bacsó, Bencze, Borsodi, Boza, Bredács, Budai, Bujdosó, Gajdos, Gyöngyösi, Hunyadi, Jancsurák, Jablonkai, Kenyeres, Kiss, Kocsis, Koós, Kulcsár, Lukács, Magyar, Misó, Mihalcsik, Molnár, Nagy, Pálincás, Palócsi, Petus, Székely, Tilinkó* (a dőlttel írott családok kihaltak).

„A Nyomári filialis Ecclesiában való mindennemű beszolgáltatul az Hangátsi Prédicator és Mester Királyi parantsolat által 1776 25ta IX. bris eltillatoán, a Magyar Királyi Helytartótanács 1783. május 15-én kelt leirata engedélyezi újra a nyomári református egyház leányegyház-

ként való csatlakozását a hangácsi református egyházhoz.” Ez a viszony a későbbiekben társegyházi viszonyra alakul és az ma is. Nyomár 36–64%-os arányban járul hozzá a lelkészi fenntartási költségekhez! Anyakönyvi jegyzések bizonyítják, hogy a beszolgáltatási tilalom nem gátolta meg a nyomáriakat abban, hogy gyermekeiket Hangácsra keresztvízbe vigyék és ifjaik, leányaik át ne menjenek házasságkötésre. Csupán a temetést végezte a katolikus pap.

A római katolikus templom oltárképe

Valószínűleg a tiltás eredménye – „minden rosszban van valami jó” – Nyomáron az önálló iskola létrejött. A Szathmáry Király család telket ajándékoz az egyháznak, melyen 1790-ben iskolaházat építenek, igaz, mint egy feljegyzés írja: „a tanítói lak és iskola, melynek mestergerendájába a közepes termetű ember is beveri a fejét.”

1816-ban szintén a Szathmáry Király család egyik tagja, Pál és Farkas Mihályné birtokosok azok, akik a katolikus harangláb mellett telket jelöltek ki

A régi temetői kereszt (1892)

Katolikus templom

egy később felépítendő katolikus iskola és kápolna számára, mely 1821–22-ben meg is épült, 1878–79-ben azt bővítik (ma is fennáll).

A református templom és iskola, a falu több háza 1825. április 15-én egy tűzvészben leégett. Az új templom felépítésére Magyarországon és Erdélyben gyűjtést engedélyezett a Helytartó Tanács. 1825–1829 között országos könyöradományokból begyűlt pénzen építették fel a templomot az iskolával együtt. Az új templom torony nélkül minden bizonnyal a régi templom helyén, a középkori temetővel körülvett ősi helyen épült fel.

A település földbirtokosa Ragályi Tamás (1785–1849) reformkori lapszerkesztő, politikus, Borsod vármegye országgyűlési követe (1825-ben és 1830-ban), majd alnádor, Ragályi Magdolna férje, Kazinczy Ferenc barátja.

1858-ban a nyomári temető közmegegyezéssel történt kihasításakor (a Ritka fele szintén földesúr adományaként bővítve felső: katolikus, alsó: református részre osztatott), már akkor őstemetőről beszélnek azon a helyen a mai ravatalozó körül. A templom tornyát (24 méter magas) 1876-ban építették és kicserélték a templom mennyezetét is; 8x16 méteres belső terében 260 ülőhely van. 1884-ben az iskolát bővítették és új ülőpadokkal látták el.

1904. november 13-án került sor „A 7000 korona költséggel megújított és díszesen kifestett templom, az 1850 koronába került s önkéntes adakozásból beállított orgona ünnepélyes felszentelésé”-re.

100 éve készült a templom mennyezetfestése és szólalt meg az orgona a Szózat hangjaival. Országh Sándor készítette az öt változatú hangszert Budapesten, többször kellett felújítani, a festés is megérdemelné!

A XX. század elején az egyházközség munkáját segítette a Fekete-Miklós család alapítványa, melyet sajnos az első világháború sodra magával rántott: megszűnt. A település akkori legnagyobb birtokosa Miklós Ödön (1856–1923)

Falukép az Újsorról, háttérben a Kutvás szőlővel és Hangács falu mérnök, közgazdász, szakíró, földművelésügyi államtitkár. Nagynénje, Fekete Józsefné Miklós Amália, (1829–1890) aki a település jótévedője volt, hagyja rá a birtokot.

A településen jelentős volt hosszú évszázadokon át a szőlőművelés és a gyümölcstermesztés. Régi iratok és főként a Hangács falu feletti ősi pincék tanúsítják. Hangáccsal közös szőlőhegyeit; Bogyoszló, Kutvás a nagy szőlővész után is újra-telepítették. Ismeretes hegyközségének szabályzata is e korból. A nyomáriaknak voltak szőlőik még a Hatház (hajdani telepü-

Nyomári Turul Vendégház

Tel.: 06/30 575 2859

E-mail: nytv@fw.hu

A volt télesztanya, a Kakas-tanya.

Itt működik a magtárból kialakított Turul Vendégház

lésrész) dűlőben és később a Hosszak dűlőben. Sajnálatos, hogy az utóbbi időben egyre több szőlő marad gondozatlan.

1912-ben két új harangot öntet a református gyülekezet Temesvárott Novatny Antal mesterrel, majd 1931-ben az 1917-ben elvitt nagyharang helyébe öntenek Szlezák László műhelyében közadakozásból, s főként amerikai nyomáriak adományából díszes, 210 kg súlyú harangot, melyet húsvét másodnapján (április 7-én) ünnepélyes keretek között húznak fel a toronyba és az szől ma is. A szűknek bizonyult, leromlott állapotú iskolájuk helyébe hosszas huzavona után a templommal szemben vásárolt új telken állami segéllyel, közös fenntartású új iskolát építenek 1936–37-ben. A tanító, Gábor István már 1931-től állami tanító, s előkönyörgő református kántortanító. Ő az a jóemlékezetű tanító úr, aki a két világháború közötti időszakban meghatározó szellemi vezető, a nyomáriak magyarságtudatának, vallásosságának, dalkultúrájának hithű irányítója, kialakítója, akinek méltó utóda Balogh János (1889–1970) 1945-től 1952-ig, 1952-től 1966-ig Janka Lajos (1926–2004) tanító úr.

Nyomár község a hangácsi körjegyzőséghez tartozott 1950-ig. Bírói mintegy száz éven át a Lukács családból kerültek ki. Idős Lukács János (1843–1936) 32 évig, fia, ifjabb János (1878–1944) szintén 32 évig volt bíró a településen, majd Lukács Bertalan (1882–1946), unokaöccsük Kulcsár István (1899–1983) az utolsó bíró. 1950–1966 között önálló tanácsú község. 1966-tól 1990-ig Hangács társközsége, majd önálló település, közös jegyzőt tartva Hangáccsal. Polgármestere 1990-től Bártfay Attila.

Nyomári lányok kalocsai népviseletben, szüreti felvonuláskor, 1963-ban
(Gyöngyösi Irma, Román Ilona,
Lukács Katalin)

Fel-felújított szüreti felvonulás,
helyi lovas gazdák (Bártfay Attila, Boros László) lelkes támogatásával

Sétakocsikázás Bártfay és Boros gazdák lovaival

1935 novemberében a református egyházközség Lakatos Géza (1890–1967) ezredest, a későbbi miniszterelnököt, tiszteletbeli főgondnokká választja:

„... a méltóságos ezredes úr illetve felesége el□dei mint nyomári földbirtokosok egyházunknak évszázadokon keresztül főgondnokai és patrónusai voltak, továbbá... az egyházunkkal szemben minden alkalommal mikor szükségünkben hozzájuk fordultunk áldozatkészségükkel bebizonyított jóindulatuk arra indítanak, hogy ha nem is tényleges, legalább tiszteletbeli főgondnokká választja [Lakatos Géza nem református vallású volt, így a törvények értelmében egyházi tisztséget nem viselhet] ezzel □méltóságáék valamint nagyszer□ el□deik iránti elévülhetetlen tiszteletének és hálájának óhajt kifejezést adni...”
– írják a nyomári presbiteri jegyzőkönyvben az egyháztanács tagjai. Lakatos Géza felesége, Szomjas Luise révén volt birtokos Nyomáron, birtokuk kb. 500 hold volt. Gyakran megfordultak itt az 1930-as években. 1945 után itt kezdett gazdálkodni Kükényvölgy tanyájukon, melyet a földosztáskor vettek el a családtól. A vidéken elsőként alakul termelőszövetkezet tanyájukon 1949-ben Remény néven. 1960-ban újjáalakul II. Rákóczi Ferenc néven, a teljes települést beszerelve. Elnöke Lipták Gyula, aki a hangácsi Dobó téesszel való egyesülés (1974) után is elnök marad egészen 1992-ig.

Katolikus egyházközsége (római és görög) az egyházmegye támogatásával 1878–1879-ben épített kis templomát használja a mai napig. Mögötte volt a katolikus iskola és tanítói lakás, 1945 után államosították. 1990 után elbontják a romladozó, használaton kívüli tanítói lakást, a tanteremből ifjúsági gyülekezeti terem alakítanak ki. Ekkor újították fel a templombelsőt is. Sajnos, elvesztette régi hangulatát a modernizálással, de még jobban a fa harangláb helyébe állított, beton villanypóznára helyezett harangtorony miatt. Érdeemes lenne a régi fa harangláb visszaállításán gondolkodni. Római katolikus lelkészt mindig Hangáccsal

A falu híres szülöttének emlékköve, avatás: 1992. július 9.

Benda Kálmán professzor az emlékmű avatásán ünnepi beszédét mondja

A református templom felújításának hálaadó istentisztelete (2004. 06. 20.) után: Baksy Mária abauji esperes, Török Éva ref. lelkipásztor társaságában a nagy segítők

együtt tartottak, az utóbbi 20 esztendőben viszont Borsodszirák filiája. A görög katolikusság hajdan Homrogd, majd 1970-től Edelény, az utóbbi 10 évben Sajószentpéter filiája.

2004-ben összegyűjtötték és a templom előcsarnokában kifüggesztették az egyházközségben a kezdeti időktől napjainkig szolgáló lelkészek, tanítók, főgondnokok, algondnokok, kúrátorok névsorát és a neves egyháztagnak életrajzát, fényképét tiszteletük és hálájuk jeléül. Biztosíték múlt és jelen között, okulásuként a jelennek és a jövő nemzedékének.

Az a falu, amelyről 1950-ben a szuplikációban itt járt sárospataki teológus hallgatók azt írják: „Eddig a legnagyobb sár ebben a faluban volt, félcipőben egyáltalán nem lehetett közlekedni. Itt csak azok győjtöttek, akiknek megfelel a lábbelijük volt.” – akkorát fejlődött, hogy az minden elismerést megérdemel. Jelenleg 331 lakosa van. A 130 lakás 54%-a vezetékes ivóvízzel ellátott, 58%-ukat gázzal fűtik. A közcsatorna-hálózat a közelmúltban épült ki. 1994 decemberében adták át új általános iskolájukat. A két tantermes iskolában két pedagógus oktatja az alsótagozatos tanulókat. A felsőtagozatos tanulók a boldvai Szathmáry Király Ádám

A Kis-Délő aljában épült új iskola. Átadás: 1994. december 16.

A felújított Polgármesteri Hivatal

általános iskolába járnak. A Nagy-Délőben, a régi nagy itatókút mellett hangulatos játszóteret alakítottak ki. Polgármesteri Hivatala, orvosi rendelője (körorvos Hangácson) és művelődési háza 2001–2002-ben újult meg, korszerűen rendezték be. 2003-ban végre a világháborús hősi halottaknak is méltó emlékművet állítottak az Újsoron kialakított emlékparkban. Két kiskereskedelmi üzlet mellett egy vendéglátóhely működik a községben. A távbeszélő vonalak száma: 70. Útjai pormentesek, beton gyalogjárda van minden utcában. A temetőbe is pormentes úton lehet kimenni, a temetőt rendszeresen kaszálják, ravatalozója méltó és gondozott. A településen az elmúlt években rendkívül sok fát ültettek.

Az egyházközségek tagjai és a település minden lakosa, múltbéli és jelen vezetői minden elismerést megérdemelnek.

Áldás legyen továbbra is a jutalma mindazoknak, akik az építő munkában részt vettek.

Befejezésül engedtessek meg nekem, aki ezer szállal kötődöm e kicsiny településhez, egy vallomás, melyet Sütő András szavaival mondok el:

„A szülőföldnek sírhantjelöltjei vagyunk. És egyhangúlag megválasztott emlékei. Mert az utolsó hely az, ahol nevünk emlegetése kilobban... Ez az ember elment innen, de csak azért, hogy visszatérhessen fűgyökernek az erózióban. Bár nem helyes azt mondani, hogy elment. Csak elmozdult. Ahogyan a gyümölcsfák is elmozdulnak suvadásos dombokon – a gyökereikkel együtt... A szülőföldön túl a legnagyobbaknak is ritkán akad pihenő- és megtartó helyük a világban... Ezért a szülőföldnek nem csupán sírhantjelöltjei vagyunk. Hanem legelsősorban őrizői és nevének fényesítői.”

Írta és összeállította: Laki-Lukács László

A megújult Lukács-Gyuricsko porta

Hősi emlékmű az Újsoron.
Avatás: 2003. augusztus 16.

Játszóter a Nagy-Délőben. Átadás 2000.

A felújított régi Orosz-ház a Kis-Délőben.

Hunyadi Mátyás
első világháborús hősi halott sírköve

id. Lukács János bíró sírköve

Idősek Otthona

Ravatalozó

A hivatal tetőterében kialakított vendégszobák

Könyvtár és Teleház (2007)

Szomjas-Lakatos kúria, Nyomár, Kökényvölgy 1943-ban, és 2009-ben

Dr. Szabó Lajos* nyomán

KASBA NYOMÁR!

(részlet)

Nem tudta azt senki, de senki Nyomáron, még az érdekeltek sem, még a legöregebbek sem, hogy mit is jelent, mi is az értelme, miért is életveszélyes ez az ártatlannak látszó és mégis olyan szörnyű és olyan titokterhes mondás.

De nem tudták a környéken sem, sehol.

Nem szerepelt a bírósági aktákban sem, amelyek a törvényszéki tárgyalásokon vevődtek fel a nyomári vérbosszúk alkalmával.

Nem tudott róla az a nyomári férfiú sem, akit egy szomszédfalusi agyonütése miatt életfogytiglani fogságra ítélték. Örökre belenémította egy felebarátjába a „Kasba Nyomár!” mondását.

Sem az élők, sem a foglyok, sem senki, senki nem tudta immár, hogy mi értelme volt, s mi történelme van ennek a mondásnak.

Csak annyit tudtak a nyomáriak: vérét kell eresztetni annak a gyalázatosnak, aki azt meri mondani a becsületes nyomáriaknak: „Kasba Nyomár!”

A szomszéd faluban lakott egy tudós nyugdíjas öreg lelkipásztor. Az azt mondta:

- Úgy sejtem én, öcsém, hogy a fonott kasokkal lehetett itt valami gyalázat, amivel vérig lehetett bántani a nyomáriakat, s ami aztán, mint vérbosszú máig átadódott a jelenlegi nemzedéknek is, ki tudja már hanyadiziglen...

- De miért gondolja bátyám, hogy fonott kasról lehet szó?

Az öreg messzire nézett:

- Azért, öcsém, mert én kilencven éves vagyok, idevaló születésű parasztyerek voltam, s tudom, hogy nagy erdők voltak itt is, meg Nyomár körül is, még fél százada is volt erdőnk, azért, ha fain kocsikas kellett, emlékszem rá pendelyes gyerekkoromból, átamentünk s a nyomáriaktól vettünk. Mert azok olyan kasokat tudtak fenni, hogy híre volt annak nemcsak a megyében, de tán az egész tartományban is...

Bólogatott az agg lelkész és tünődözve mondta:

- Úgy sejtem, öcsémuram, hogy itt lehet a titok rejtve valahol. A régi kasban, amit a nyomáriak remekbe fontak egykoron...

A tiszteletes úr kétségbeesve tárta szét karjait:

- De hát hogy fogjak hozzá, édes bátyám? Lyukas ez a kas, mindig kiesik belőle a titok.

*Dr. Szabó Lajos (1908–1996) volt taktaszadai református lelkész, népmesekeutató.

- Csak rajta öcsém! Kutasd! Fiatal vagy, szívósnak is látszol. Jót teszel az eklézsiáddal, jót a községeddel, ha megfejted a titkot.

Hát belekerült a tiszteletes úrnak sok-sok fáradságába és sok-sok idejébe, míg végre is a titok nyitjára lelt.

De elvégre is sok fáradságát, temérdek törődését siker koronázta: meglegle a titok nyitját.

A lelkészi irodának volt egy falba süllyesztett szekrénye, s annak a fiókjai-ban kutatott egyszer, mikor észrevette, hogy a legalsó polcon egy kis bőrrel bo-rított régi könyvecske lapul a sarokban, alig észrevehetően a nagy anyakönyvek fóliánsai között.

Előkotorta s belelapozott. Elolvasta az öreg könyvecske címét:

„Maga élete leírása Süveg Áron prédikátornak, mit kezdett az Úrnak 1780-ik esztendejében...”

A tiszteletes úr kezdte olvasni a réges-régi elődje régi feljegyzéseit. Könnyű volt azokat a sorokat olvasni. Olyan gyöngybetűkkel volt írva a könyvecske, mintha rajzolva, mintha metszve volna minden egyes betű.

És ott, abban a régi írásban megtalálta a tiszteletes úr a régi titok nyitját.

Süveg Áron prédikátor uram hűségesen, szépen, igazán leírta vala az utó-dok okulására a maga életének történetét. Ott volt a nyomári titok is, mert Süveg Áron tiszteletes úr nyomári prédikátor is vala egy ideig, ahogy erről gyöngybe-tűs írása tanúskodott ekképpen:

Kilencedik stációja magam életének

1. Földvárról pediglen hoznak engemet Nyomárba 1816-os esztendőben. Békösönő beszédem textusa vala (melyet tettem ez esztendő május első vasárnapján): Habakuk próféta prófécias könyvéből a második kaput első versének eme része:
„Örhelyemre állok és megállandók a bástyán és vigyázok!”
2. Azt pediglen hamar megláttam, hogy nehéz strázsálásom lészen nékem itten, noha edződvén megedzett régi szolga vagyok az Úrnak szőlejében, lévén Nyomár eklézsiája immáron a kilencedik szolgálati helyem és stációm.
3. A nehéz strázsálás pediglen, amint ezt megláttam rövidesen, azért van itten, merthogy átok alatt leledzik ez helység egy átkozott mondás miatt, mely kiejtve ekképpen hangzik: Kasba Nyomár!

4. Mi miatt itten bálványimádás folyik, mert ugyanis a nyomáriak, mint valami undok, fertelmes bálványnak, vér és ember áldozatot mutatnak bé ennek a mondásnak sok gyakorsággal. Ontják pedig miatta más felebarátaik véré-t, de ha kell, a magukét is.

5. Ez az átok pediglen öt esztendeje ül vala ennek a helységnek a nyakán, szívén és egész maga valóján. Miatta megszegik szemeik rebbenése nélkül az első parancsolatot, mert bizony idegen istenük ez nekik. De átalhágják a másik szent parancsolatot is, mert csináltak vala magoknak ebből, noha ez nem faragott kép, idegen istent, hogy tiszteljék azt.

6. De különösképpen szegve megszegik érette a hatodik szent parancsolatot, tudniillik e bálványként felettük trónoló mondás hamis bűvölésében ez öt év alatt máris megölnek hat és fél embert. Hatot egészen, egyet pediglen félig, úgyhogy haláláig hótt-nyavalyás lészen az már és nyoszolyáját sose hagyhatja el.

7. De immár lássuk, hogy mi miatt vagyon ez a bűnös rontás és ez áspisi gonoszság?

8. A kevélység miatt vagyon és a gőg miatt.

9. Történt ugyanis, hogy megérted óh olvasó, ennek előtte öt esztendővel ez helyen, tudniillik Nyomár helységében, a következő história:

10. Vala az helységben az ország felett regnáló Mária Terézia királyasszony parancsolatjából s annak szolgálatjára egy nótáriusa, ki neveztetett nevén Szeverini Jánosnak.

11. Ez a nótárius pediglen keményszívű ember vala és sokszor megsanyargatá e népet.

12. Helységünkben pedig abban az időben s mostanság is lakoznak vala nyelvükre nézve mindnyájan egyfélék: magyarok, hitvallásukra nézve is mindnyájan egyek: helvét hitvallásúak, vagyis reformata eklézsia tagjai mind. Abban ismét egyek valának mindnyájan, hogy egyképpen utálják vala a császár szolgáját, helység nótáriusát, Szeverini János urat.

13. Szeverini János úr pediglen - nőtlen, gyermektelen, agg, rideg férfiú - ennekelőtte öt esztendővel kimula a világból és meghal.

14. Örülének pedig mind a falulakók ennek egyaránt akkoron.
15. De nem sokáig. Mert parancsolat adatott, hogy nekik, a község költségén, pénzén kell vala eltakaríttatni illendően Szeverini Jánost, az megholt nótárius urat.
16. Melyre azt mondták mind: Nem!
17. A szolgabíró ellenben mondá: Holnapra el legyen temetve, mégpedig illendően, koporsóval, mert ha nem, pálca töretik rajtatok és megtáruznak a börtön ajtai az engedetleneknek. Tágas a börtön, belefér az egész falutanács.
18. Akkoron csikorduló fogakkal végzé a helység tanácsa, hogy Szeverini János holt nótárius urat eltemetteti, falu költségén, s koporsóban, úgy ahogy a felsőség hagyá s rendelé. De – és erről nem tétetődött persze jelentés a felsőbbségnek – költségek kímélése szempontjából és egyéb szempontból, tudniillik a kedvetlenség kifejezése végett, határozottatott, hogy Szeverini holt nótárius úr koporsója ne költséges deszka, avagy más matériájú koporsó, hanem egy mogyorófából font kas legyen, melyet a községi tizedes ügyesen fonjon meg.
19. Így temetődött el a császár nótáriusa, Szeverini János úr.
20. De nem temetődött el a „koporsó”-jának emlékezete. És eme mogyoró-kas-koporsó esete kitudódván, lett igen ártalmas nagy veszedelmére helységünknek, sokak elestére, vér el-kifolyására szegény helységünkben.
21. Vala ugyanis az időben helységünkben egy mester, ki nevezteték Kova Illésnek. Ezt éppen az idő tájt eresztette el a helység, mivelhogy inkább a puszkának, meg az itálnak kedvelője vala, mintsem a gyermeki elmék pallérozásának munkálkodója.
22. Ezen mester más megyébe menvén, bosszúból verset szerzett vala a helység-bosszantásra a holt nótárius kas-koporsójáról, ekképen szólót:
23. „A nyomári tanácsok,
lakosok, jaj de nagyon okosok,
Meghalt nótáriusok,
Szeverini Jánosok.

Fontak néki koporsót,
Mogyorófából egy jót!
Nem kellett annak fúró,
Se fűrész, se faragó,
Csak egy nagy bolond fejsze,
Akivel azt kinyeste.
Sinkó, Tilinkó, Misó, Bredács:
E vót a nyomári híres tanács!
Hely, Nagy Jankó, Nagy Jankó,
A vót a kas-gondoló...”

24. Nemcsak megszerzé pedig eme csúfoló verzetet, de ellenben gondoskoda is arról, hogy elterjedjen az mind tartománySZerte. Minekokáért a nyomáriak ettől fogva nem mehetének sem vásárra, sem malomba, sem egyéb sokadalmas helyre anélkül, hogy csúfolódva reájuk ne kiáltották volna:
„Kasba Nyomár! Kasba Nyomár!”
25. Ez okért a nyomáriak felgerjedének felette és aki ezt a csúfoló szót mondja nekik, azt ütik, verik, vágják.
26. Ennek pediglen öt esztendeje vagyon immár és azóta mily sokan lettek holtak, nyomorékok, börtönök bús lakosi, és egyéb jajos dolgok elszenvedői az átkos helységcsúfoló mondás miatt.
27. És azóta...

Az óra éjféli körül járt már akkor és a tiszteletes úr felkiáltott:
- Nem fogsz ártani többé!

Innen kezdve aztán diadalmas csatában győzetett le az ártalmas régi mondás. Ahogy így megfejtődött a titok, ahogy így lehullt a lepel róla, egyszerre vége lett a vendettának is. Szívet mulattató, lelket derítő história lett a véres és átkos mondásból. Ki akar immár most még vért ontani érte? Ki akar itt most már szégyenkezni miatta, mikor inkább dicsekedni és büszkélkedni kell?!

De bizony csak kiáltásatok, hadd menjen a hírek, kiáltjuk mi is veletek:
„Kasba Nyomár!”

És ha nem tudják a csúfolni akarók, akkor mi majd megtaníttjuk őket. Immár nem ökölrel, immár nem csizmaszárból előcsusszanó hosszú, hegyes késsel, lőccsel és egyéb vérontó szerszámokkal.

Nem, hanem úgy, hogy:

- Jöjjön csak ide, földi, aztán mondja meg, hogy tudja-e mi az értelme annak,

amit kiáltott. Hogy: *„Kasba Nyomár!”* Mert, ha nem tudja én, megmagyarázom. No, ne rebejen a szeme, ne féljen, nem marokkal magyarázunk most már, hanem ide figyeljen...

És akkor elmondani nekik, a csúfolóknak, hogy mi is volt az a *„Kasba Nyomár!”* Hogy világosodjon az értelmük, hogy szemükben felvillanjon a tetszésnek a lángja, hogy mikor a versben odaérünk, hogy *„Hej Nagy Jankó, Nagy Jankó...”*, akkor rábókoljanak, akik hallják, hogy ez igen, ez helyes, ez jár az elnyomóknak...

Így halt meg a nyomári démoni mondás, amely sok évtizeden át átok volt egy magyar falu felett. Amely oly sok vért, könnyet fakasztott és facsart s oly nehézzé tette századokon át egy derék falu életét. Helyette megszületett egy víg ballada, az elnyomókkal kibánó Nagy Jankóékról, s ezt a balladát csakhamar megismerték megyeszerte, sőt dúdolták is valami régi melódia dallamára.

A tiszteletes úr pediglen, miután megölte ama régi ártalmas faluhagyomány démonát, nagy békességgel élt vala sokáig a nyomári ártalmaktól megszabadult eklézsia tagjai között közmegebecsülésben....

A Nagy-Délőben a volt itatókút körül kialakított játszótér (Hajdan a falunak három nagy közkútja volt itt, ide jártak itatni az állatokat.)

Két népdal Lajos Árpád* gyűjtéséből

Falu végén nyikorog a kútgém *(Nyomár)*

Tempo giusto

Fa - lu vé - gén nyi - ko - rog a kút - gém,

Meég azt mond - ják, hogy a ba - bám sze - gény.

Ha át - ő - lel gen - ge két kar - já - val,

Nem cse - ré - lek e - zor jóú gaz - dá - val.

Olyan legény akar hozzám járni,
Ki jaz ajtót nem tudja bezárni.
Megtanítom, lesz még rá ideje,
Három évig leszek szeretője.

Három évig leszek szeretője,
Aztán meg a csárdás felesége.**

- * A második kereszt helye a c helyén, illetőleg a 3. vonal fölött van.
- ** Itt a dallam utolsó két sora ismétlődik.

*Lajos Árpád (1911–1976) miskolci néprajzkutató, 1953-ban gyűjtött a településen.

Nyomár

Csak azért szeretek (Nyomár)

Tempo giusto

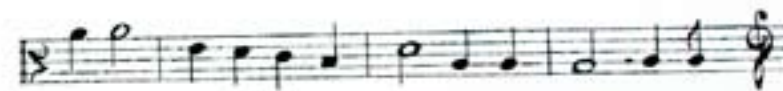
Csak a - zér sze - re - tok fa - lu veé - gén lak - ni.

Ar - ra gyön a ró - zsám a lo - vát i - tat - ni.

De nem a lo - vát i - tas - sa, ma - gát mu - to - gas - sa,

Pi - ros két or - cá - ját veé - lem csóú - kol - tas - sa.

Zavaros a Sajó, azér ingadozik,
Szerelmes a legény, azér fáradozik.
Mert ha szerelmes nem volna,
Nem is fáradozna,
Azér a pár csóker nem álmatlankodna.

Gyermekéveimnek szép kicsi világa
Oly nagyon hiányzott, hát eljöttem Nyomárra.
Sok régi ismerős csodálkozva néz rám,
És én felsóhajtok: hát idegen vagyok már?

Első utam az ősi házunkhoz vezet.
Úgy megváltozott, hogy kételkedik szemem:
Szép meleg szobákban idegenek élnek,
Állok a kapuban, s csodálkozva néznek.

Nem volt hozzá erőm, hogy az udvarra lépjek.
Könny szökött szemembe, csendben tovább mentem.
Jártam az utcákat oly sok év után,
Az ami régen volt, már csak emlék csupán.

Egész nap jártam az ismerős helyeket,
Erdőket-mezőket és a szőlőhegyet.
Szőlőhegyen, melyet Hosszaknak neveznek,
Melybe még jó apám szőlőket ültetett.

Keze munkájának látom eredményét:
Ő sajnos nem látja, nyugszik a sír mélyén.
Mit életében oly nagyon szeretett,
A szőlőtőkék előtt lehajtom fejemet.

És most letekintek a kicsi helysége:
Gyermekkoromnak tarka, szép helyére.
Kitárom karomat, hogy átölelhessem
Ezt a kicsi falut, hogy sohase feledjem.

I R O D A L O M

JANKA Lajos

Kettőtört élet : Visszaemlékezés == A Borsodi Tájház Közleményei. – 8. évf. 1-2 sz. (2004), p. 3-11.

KIS Domokos Dániel

Bujdosás és hazatérés, értékmentés és beilleszkedés a Rákóczi szabadságharc után : Szathmáry Király Ádám, a fejedelem bujdosótársa (1711-1717) és a protestánsok követe (1736). – Doktori disszertáció. – Bp. : ELTE, 2004.

KOLESZÁR Krisztián

Edelény és térsége. – Bp. : CEBA K. , 2004.

LAJOS Árpád

Borsodi népdalok. – Miskolc, B.-A.-Z. megyei Népművészeti Osztály, 1955.

LAKI -LUKÁCS László (szerk.)

Millenniumi Bódva -völgyi képeskönyv. – Edelény : Bódvavölgyi Gazdaságfej. Alapítvány, 2000.

SLEZSÁK Imre

Edelény és környéke. - Edelény : Városi Könyvtár, 1987

SOÓS Imre

Az egri egyházmegyei plébániák történetének áttekintése. – Bp. : Szent István Társulat, 1985. – p. 151-153.

SZABÓ Lajos

Kasba Rámony! == Az Út. – 1955. VIII. 7, 14, 21, 28, IX. 3.

VÁRADY József

Tiszáninnen református templomai. – Debrecen : Borsodi Ref. Egyházmegye, 1989.

Kiadja: **Nyomár község Önkormányzata**

Felelős kiadó: **Bártfay Attila** polgármester

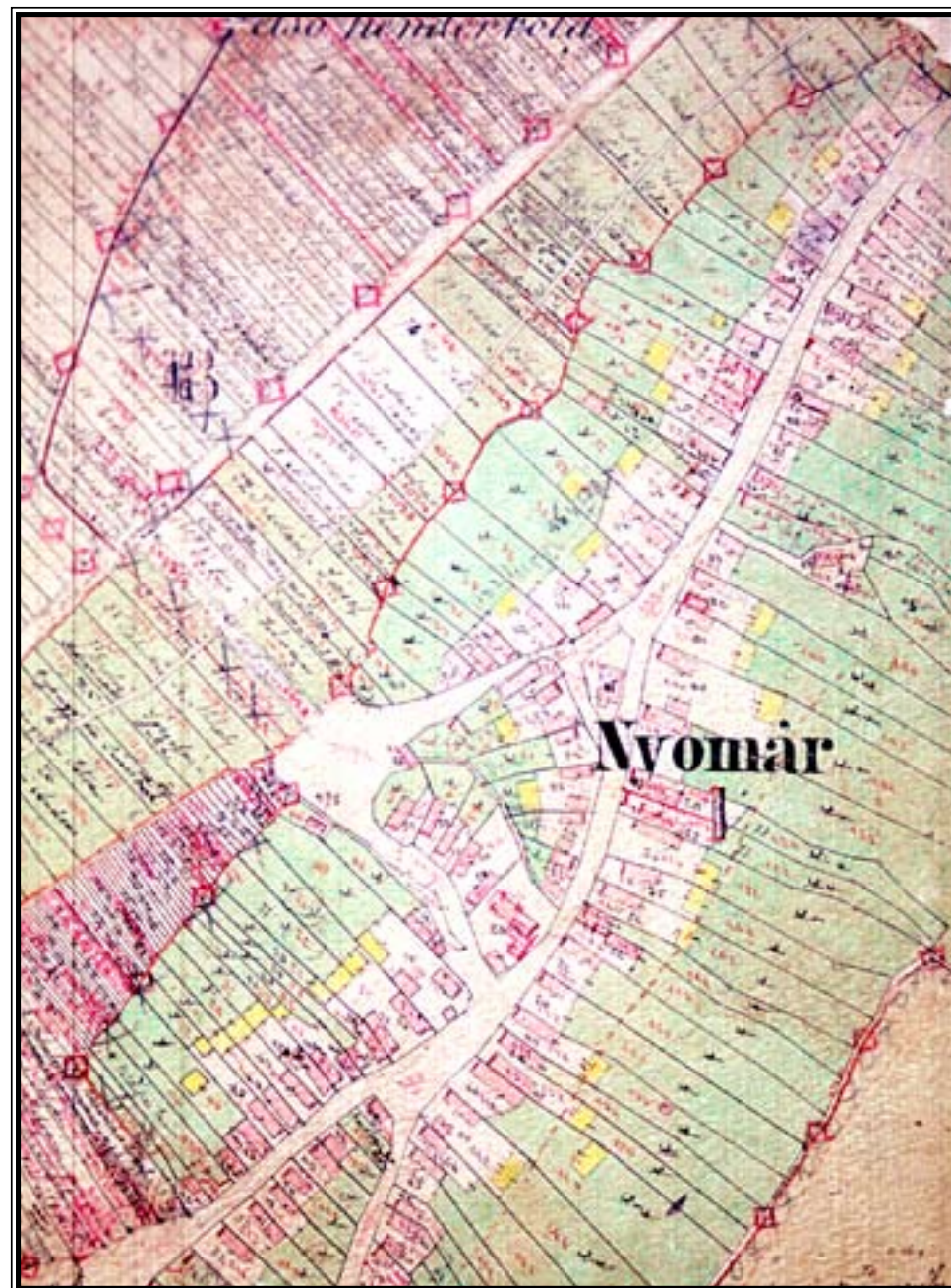
Összeállította és szerkesztette: **Laki-Lukács László**

Fényképek: **Kulcsár Géza, Lukács Boldizsár**

Tipográfia: **Lukács Boldizsár**

Nyomdai munka:

ISBN 963 219 965 0

Nyomár község 19. század végi belterületi térképe

